

# איפור במה לריקוד

המאמר סוקר בקצרה את  
ההיסטוריה של  
האיפור, את חומרי  
האיפור הזמינים  
בתקופות השונות,  
מבחין בין איפור  
בתחום התיאטרון  
לאיפור במה מחולי  
ולבסוף, מצביע על  
עקרונות האיפור על פי  
סיווג מבנה הפנים.<sup>1</sup>

גבי בר

גבי בר - מההרכב הראשון של רקדניות בת-דור, וב-NDT, מההרכב המייסד של להקת קולדממה. ניהלה את מוזר המחול במתא"ן, מורה לבלט קלאסי ומדריכת סדנאות לאיפור במחול.

## ההיסטוריה של האיפור<sup>2</sup>

במשך מאות בשנים, בחברות שונות, היה לאיפור תפקיד מרכזי. הסיבה לשימוש באיפור, כמו גם אופני האיפור, השתנו באורח דרמטי במשך השנים. איפור נתפס, בדרך כלל, כחלק בלתי נפרד מטיפוח הגוף והושפע משינויים אופנתיים. שינוי היסטורי באיפור קשור לא רק לתפיסות היסטוריות הנוגעות ליופי, אלא אף לבריאות ולמוסר.

ציור-גוף הוא עיסוק עתיק ויומן - אם כחלק מטקסים, כציון של ייחוס או כביטוי של שייכות מבחינת תחום עיסוק - על פי מוסכמות חברתיות. לאורך ההיסטוריה - אנשים הכהו או הלבינו את עורם, שינו את צבע השפתיים, העיניים והשיניים שלהם, הוסיפו לעצמם או הסירו נקודות חן וכד'. בנוסף לכך, בעוד שמטרתו של איפור מסוים היתה להיראות בגלוי, היתה מטרתו של האחר להיות נסתר.

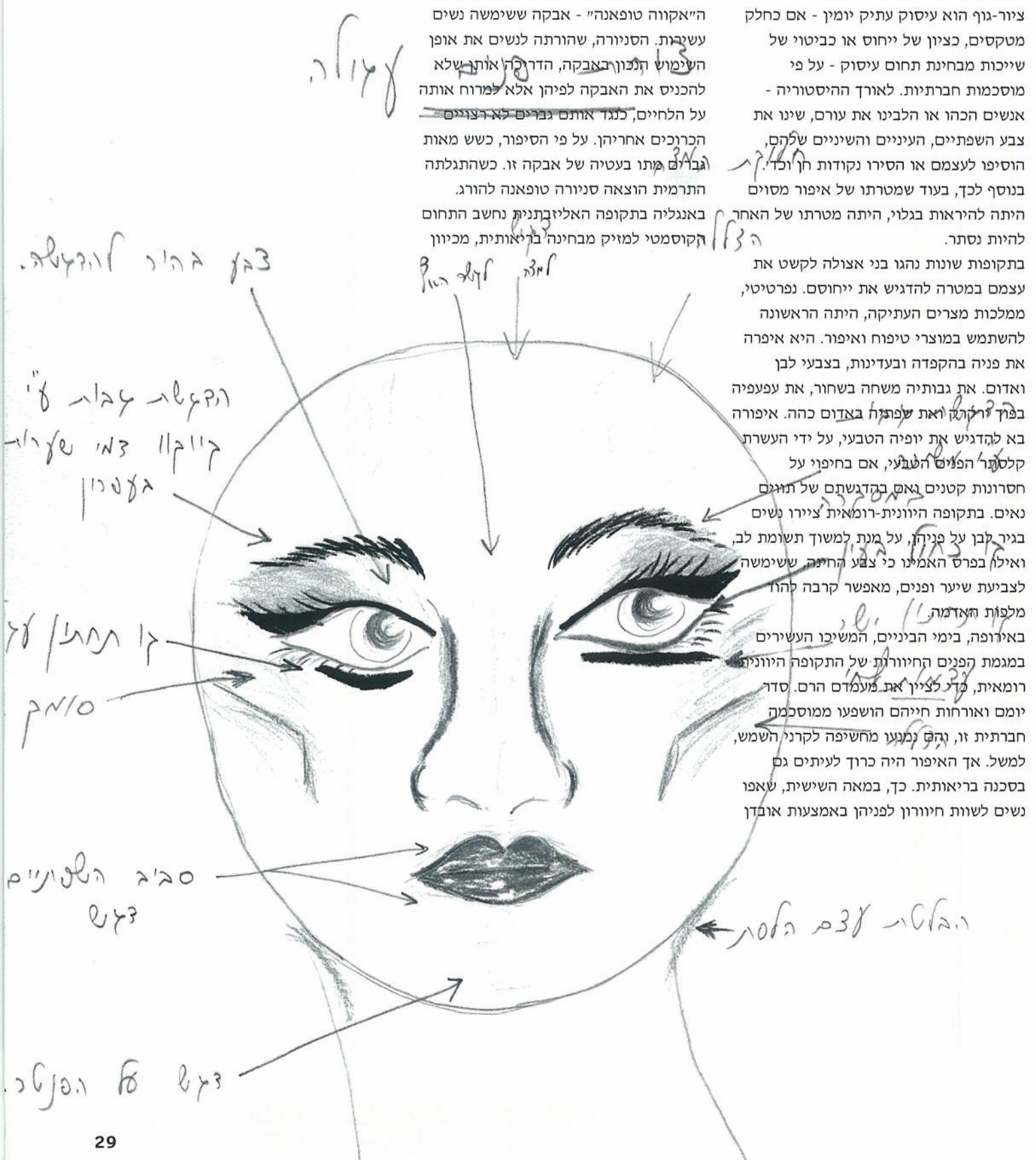
בתקופות שונות נהגו בני אצולה לקשט את עצמם במטרה להדגיש את ייחוסם. פרטיטי, ממלכות מצרים העתיקה, היתה הראשונה להשתמש במוצרי טיפוח ואיפור. היא איפרה את פניה בהקפדה ובעדינות, בצבעי לבן ואדום. את גבותיה משחה בשחור, את עפעפיה בפח <sup>קל</sup> ואת שפתיה באדום כהה. איפורה בא להדגיש את יופיה הטבעי, על ידי העשרת קלסתר הפנים הטבעי, אם בחיפוי על חסרונות קטנים ואם בהדגשתם של תוים נאים. בתקופה היוונית-רומאית ציירו נשים בגיך לבן על פניהן, על מנת למשוך תשומת לב ואילח בפרס האמינו כי צבע החינה ששימשה לצביעת שיער ופנים, מאפשר קרבה להור מלכות האדמה. באירופה, בימי הביניים, המשיכו העשירים במגמת הפנים החיוורות של התקופה היוונית-רומאית, כדי לציין את מעמדם הרם. סדר יומם ואורחות חייהם הושפעו ממוסכמה חברתית זו, והם נמנעו מחשיפה לקרני השמש, למשל. אך האיפור היה כרוך לעיתים גם בסכנה בריאותית. כך, במאה השישית, שאפו נשים לשוות לחיורון לפנייהן באמצעות אובדן

דם. כריכת האפור בסכנה בריאותית היתה לעיתים במכוון ולעיתים שלא במכוון. בתקופת הרנסנס השתמשו נשות איטליה בצבע שהופק מעופרת, והנזק שנגרם כתוצאה משימוש בחומר הרעיל לא היה מכוון. לא כך באשר לשימוש באיפור באמצעות אבקה חומצתית. במקרה זה נגרם הנזק בכוונה תחילה. למשל סיפורה המפורסם של סניורה טופאנה, מתקופת הרנסנס האיטלקי, ממציאת ה"אקווה טופאנה" - אבקה ששימשה נשים עשירות. הסניורה, שהורתה לנשים את אופן השימוש הנכון באבקה, הדריכה אותן שלא להכניס את האבקה לפיהן אלא לזרוח אותה על הלחיים, כנגד אותם גברים לא רצויים.

באנגליה בתקופה האליזבתנית נחשב התחום הקוסמטי למזיק מבחינה בריאותית, מכיוון

3rd 4th 3rd

שסברו שהאיפור מונע הזעה, ולפיכך אינו מאפשר זרימה חופשית של אנרגיה בגוף. באותה תקופה נהגו הנשים למרוח חלמון ביצה על פניהן כדי לשוות להן בוהק. בתקופתו של צ'ארלס השני, התאוששה אירופה מגלים של מגיפות שונות, ואנשים חששו לצאת את פתח ביתם. לכן, השתמשו ב"מייק-אפ" כבד כתחליף לשיזוף טבעי. בתקופה הוויקטוריאנית, לעומת זאת, שררה



מוסכמה חברתית כי רק יצאניות מתאפרות. האיפור מקשר, אם כן, בין מצב גופני לבין רמה מוסרית. כך, כאשר ה"מייק-אפ" התקבל שוב בסוף המאה ה-19, הוא הסתכם בשימוש בגוונים "טבעיים", לחיים ורודות צינן, לכאורה, מראה בריא. המראה הבריא הושג באמצעות איפור חלקי והובחן מאיפור מלא הנקשר ל"זנות". לא פלא שנשים שעסקו במקצוע העתיק בעולם נקראו "גבירות צבועות". כמאה שנים לאחר מכן, יצא יצרן האיפור מקס פקטור במסע פרסום, שהתבסס על שכנוען של עקרות בית אמריקאיות כי אין חטא בהופעה באיפור מלא.

## חומרי האיפור

ידוע שבתחילה השתמשו בצבע איפור שהכיל עופרת. דבר זה היה כרוך, כאמור למעלה, בסכנה בריאותית. מאוחר יותר תפסו האבקות את מקום הצבע המסוכן. לשם ייצורן של האבקות השתמשו בעמילן תירס ובשעם. בסוף המאה ה-19 יוצרו לראשונה צבעים על בסיס שמן ואף פורסם מדריך איפור. השימוש באיפור נעשה באמצעות עפרונות ולאחר מכן הופיעו בשוק שפופרות קטנות של צבע. האיפור הנוזלי הוא פיתוח של המאה ה-20. בעשורים האחרונים השפיעה ההתפתחות בתחום הפלסטיקה על תחום האיפור, בכך שהתחילו להשתמש בסיליקון במטרה ליצור מראה טבעי.

## איפור לריקוד<sup>3</sup>

ניתן להבחין בין איפור במה לתיאטרון לבין איפור במה לריקוד. הבחנה זו תתבסס על העובדה שהעבודה בתיאטרון מתאפיינת בשימוש במילים המזמנות הבעות פנים נלוות. בריקוד, הבעות הפנים הן פועל יוצא מתנועות הגוף ובאות כביטוי לרגשות. יחד עם זאת, יש קווים משותפים לאיפור לתיאטרון ולריקוד. האיפור הנייטרלי מכסה על פגמים ומדגיש את התווים היפים ואילו איפור האופי מותאם לתפקידים מיוחדים, או שהוא מותאם לבקשת הכוריאוגרף, ליצירת אפקטים מיוחדים. בשני סוגי האיפור יש להתחשב בגודל האולם. בשנות ה-50 של המאה הקודמת שלטו צבעי הירוק והכחול בצלליות העיניים והצבע האדום שימש לסומק וכאודם לשפתיים. בסוף

שנות ה-60 וה-70 של המאה הקודמת, תפסו הריסים המלאכותיים תפקיד נכבד כאיפור בסיס לכל רקדנית. בעקבות אופנת הפופ-ארט אופרו העיניים בצבעי הלבן, השחור והחום, תוך הדגשת הניגודים באמצעות שכבות הצבעים. החל משנות ה-80 הסתמנה נטייה לכיוון המראה הטבעי, ולכן צבעי האיפור הפכו ליותר רכים ומתמזגים, ופחות חזקים ומודגשים. שימוש בריסים, כאשר נעשה, דרש ריסים עדינים וקצרים. מובן שאיכות חומרי האיפור השתפרה עם השנים, וכיום אין כל סכנה בשימוש בחומרים מורשים וכמה חברות אף פיתחו איפור אנטי-אלרגי.

## מעשה האיפור

כשמתאפרים חייבים להתייחס בראש ובראשונה למבנה הפנים, כלומר, לצורתם הבסיסית. ניתן לסווג את הפנים לחמש צורות בסיסיות: עגולה, מרובעת, יהלום ומשולש, הכולל את הצורה האובלית ודמוית הלב (ראה סקיצה בעמוד הקודם). מתחילים מהצללה והדגשה של מבנה הפנים הבסיסי. תפקידו של הצבע הכהה לשקע ואילו תפקידו של הצבע הבהיר להדגיש, כאשר הוא נמרח בסמוך לצבע הכהה, ומתמזג עימו. בשלב השני מורחים בעדינות שכבה אחת או

שתיים של "מייק-אפ" על כל הפנים, האוזניים ועד שורש הצוואר. בשלב השלישי מורחים את צלליות העיניים בהתאם לצורת העין ומיקומה בפנים. במידה שרוצים להדביק ריסים - זה הזמן. מושחים סומק ואודם ועוברים, באמצעות אבקת, על ההדגשים של ההצללות ושל האיפור הבסיסי. לדוגמה: איפור פנים שצורתם בסיסית עגולה, עם גשר אף רחב ועיני שקד קרובות זו לזו (ראה איור). צורת פנים זו דורשת הבלטת עצמות הלחיים, הבלטת האף, הדגשת עצמות הלסת והסנטר. צללית העין הבהירה נמשחת

מפנים העפעף, מאמצע העין לכיוון הגבה. האיילינר נמשח לאורך קו הריסים העליון, והקו התחתון נמשח במרחק קטן מהעין בקו ישר או עגול. סביב השפתיים, במדה שצריך להדגישן, יש לצייר קו לבן מטושטש ולעולם לא קו שחור. את הסומק מושחים על עצמות הלחיים מאמצע העין, באלכסון כלפי הרקה. המלצות להתאמת צבעים: לבהירות עור בעלות גוון צהבהב ולבעלות עיניים בצבע חום או ירוק יתאימו צלליות בצבע אפרסק - מכתום בהיר ועד כתום כהה. לבעלות עור בהיר שגונו ורדרד ועיניים בהירות מומלצים



תודתי העמוקה לאסתר גדלר  
(בתמונה מימין) על העידוד והעזרה  
בכתיבת מאמר זה.

מראי מקום:

1. Corson, Richard. 1981. *Stage Makeup*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall. *Fashions in Makeup, from Ancient to Modern Times*. Owen, 1972

2. במאמר זה אני מתייחסת לאיפור של המזרח הרחוק, על סגנונותיו השונים, ולא לאיפור ששימש את השבטים לטקסים.

3. בשל קוצר היריעה, אני מציגה איפור במה לריקוד של גברים ולא איפור דרמטי.

השפה העליונה לתחתונה. כל אחד צריך להתאים לעצמו את צורת השפתיים הרצויה לו - צורת לב או שפתיים מלאות. חשוב ביותר שהשפתיים "ירגישו נוח"; מאחר שבזמן הריקוד, הרקדנים אינם מודעים להבעות הפה, רצוי שהשפתיים ישקפו את הרגשת הריקודן. לאלה המשתמשים בצבעי הכתום והבורדו לצלליות העיניים מומלץ להשתמש בצבעי האדום - מכתום כהה ועד אדום אש. לאלה המשתמשים בצבעי הוורוד והסגול לצלליות העיניים רצוי להשתמש בצבע אדום-בורדו בהיר.

צבעי אפרסק ורדודים וסגולים למיניהם. יש להשתמש בצבעי הצלליות לסומק. להדגשת העיניים הבהירות יש להוסיף צבע כחול זוהר בתוך הקו התחתון של העין. לכהות העור מומלצת צללית בצבע בורדו-יין - רצוי שלא תהיה כהה מדי. באופן כללי, מומלץ שלא להשתמש בצבעים תכלת-אפור וירקרק מאחר שהם יוצרים אפקט לא טבעי; צבעים זוהרים או נוצצים באורות הבמה מבליטים את העיניים ויוצרים אפקט של "עיני צפרדע". האודם מעניק הזדמנות לצייר צורת שפתיים שתמיד חלמנו עליה. רצוי להשוות את עובי

"אהל המראות" כוראוגרפיה: רוברט כהן, להקת בת-שבע, אמצע שנות ה-60



לריקוד